

Bruggen bouwen met water voor nu en later

Een duurzaam en toekomstbestendig
watersysteem dat goed is
voor inwoners, bedrijven, landbouw
en natuur

Integrale aanpak

Het beheergebied van Waterschap De Dommel ontleent al van oudsher haar karakter aan de grote mate van verwevenheid van stedelijk gebied en bebouwing, landbouw en natuur. Het mozaïeklandschap van Brabant.

De afgelopen tientallen jaren heeft deze verwevenheid steeds vaker geleid tot spanning tussen stedelijk gebied en landelijk gebied en tussen landbouw en natuur over de waterhuishouding. In beleidsplannen en uitvoering van plannen is er nog steeds een scheiding tussen het bebouwde gebied en het landelijk gebied. Ook als waterschap zijn we hierin meegegaan. We hebben het nog steeds over waterketen versus watersysteem, we spreken over stedelijk versus landelijk waterbeheer.

Wat de stresstesten van juni 2016 (wateroverlast) en de zomer van 2018 (droogte) duidelijk hebben gemaakt, is dat er in deze situaties van te veel en te weinig water nu alleen maar verliezers zijn. Zowel de landbouw, natuur als het bebouwde gebied hebben zowel in 2016 als in 2018 in ons gebied veel schade ondervonden. Dat is een situatie die ongewenst is. Juist de voor Midden-Brabant zo karakteristieke verwevenheid tussen bebouwing, landbouw en natuur is in onze ogen een kans om slim te verbinden. Dit vereist een integrale aanpak.

Focus versterkt onze koers

Alles wat we doen draagt bij aan de doelen van het waterschap met het oog op toekomstbestendig integraal en duurzaam waterbeheer. Wat we afspreken moet effectief, haalbaar en betaalbaar zijn. We versterken de ingezette koers uit ons Waterbeheerplan 4 en Actieplan Leven-de-Dommel: samen met het gebied werken aan een toekomstbestendig waterbeheer in stad en buitengebied. We onderscheiden daarom in dit bestuursprogramma vijf thema's.

1. Met en voor het gebied

Het waterschap versterkt de relatie met het gebied in de landelijke en bebouwde omgeving. We zetten samen de koers uit, maken afspraken en gaan aan de slag. We hebben respect voor elkaars belangen en bundelen onze kennis, kunde en ervaring. Samen komen we verder.

Natuurlijk beginnen we niet 'bij nul' of met een 'blanco agenda'. Wettelijke afspraken en respect voor huidig gebruik zijn vanzelfsprekend het uitgangspunt. Het ontwerpen vindt plaats in een open proces.

We zijn een toegankelijk en gastvrij waterschap dat burgerbetrokkenheid hoog in het vaandel heeft staan, in de lijn van de komende Omgevingswet. Meer dan voorheen gaan we actief het gebied in. We zoeken de samenwerking met inwoners en bedrijven en kiezen samen de meest geschikte vorm van de participatie. We laten ons inspireren door nieuwe, innovatieve ontwikkelingen en samenwerkingsverbanden, maar we dagen anderen ook uit. We zijn een lerende organisatie, benutten deskundigheid uit het gebied en van kennisinstellingen. We

brengen onze kennis en kunde in, adviseren gevraagd en ongevraagd en stimuleren waar het nodig is. We dragen de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goede waterhuishouding in de eigen omgeving uit en besteden meer aandacht aan watereducatie, waterbewustzijn en waterbewust handelen.

Vanuit onze maatschappelijke rol kunnen we partijen verbinden. We nemen daarbij geen verantwoordelijkheden over van andere overheden, maar ook niet van inwoners en (agrarische) bedrijven. We stimuleren gewenst gedrag, maar treden ook stevig op tegen ongewenst gedrag. We handhaven daarom efficiënt en effectief, onder meer door samenwerking via Samen Sterk in Brabant.

2. Omgaan met klimaatverandering

De ervaringen en lessen vanuit de droogte van zomer 2018 en de wateroverlast van juni 2016 maken duidelijk dat uitvoering van het Actieplan Leven-de-Dommel cruciaal is om voorbereid te zijn op de gevolgen van klimaatveranderingen. De ambitie is dat het waterschap zichtbaar en samen met het gebied streeft naar een robuust, veerkrachtig en slim stuurbaar watersysteem dat tegen een stootje kan in droge en natte periodes. De kansen en financiële mogelijkheden vanuit Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en andere subsidiemogelijkheden zullen we optimaal benutten om te komen tot een toekomstbestendig waterbeheer voor landbouw, natuur, bedrijven en bewoners.

3. Toekomstbestendige gebruik en beheer van het (grond)watersysteem

De beekdallandschappen met grote variatie aan droge en natte gebieden kenmerken ons gebied. De samenhang tussen grond- en oppervlaktewater is groot. Het grondwater in Midden-Brabant staat onder druk. Het watersysteem is in de toekomst alleen houdbaar als we voor de grotere weersextremen (te nat en te droog) de grondwatervoorraad op peil houden en in het watersysteem zowel slimmer sturen als meer ruimte voor water maken. Dat geldt in het bijzonder voor het beheergebied van De Dommel, dat vrijwel 100% regenwaterafhankelijk is.

‘Vasthouden-voeden-vertragen-afvoeren’ is ons adagium!

Iedere regendruppel die valt hoort bij voorkeur (weer) naar het grondwater te gaan. Op de plek waar de druppel valt of op een andere plek waar het beter uitkomt, bijvoorbeeld in klimaatbuffers op hoger gelegen gronden. Vasthouden van de neerslag, het voeden van het grondwater en als sluitstuk het vertraagd afvoeren via het grondwater en oppervlaktewater naar de beekdalen. Natuurlijk zijn we ook voorbereid op perioden met veel neerslag en grote afvoerpieken. Het bergen van het teveel aan water via het oppervlaktewater in de hiervoor aangewezen en ingerichte (natuurlijke) bergingsgebieden in de beekdalen en gecontroleerde afvoer worden op orde gebracht en in stand gehouden.

Samen met de provincie gaan we met alle grondwatergebruikers in ons gebied – Brabant Water, bedrijven, kleine onttrekkers en boeren – actief werken aan een toekomstbestendige grondwatervoorraad. We richten ons maximaal op het infiltreren van regenwater naar het grondwater en streven naar een efficiënt (grond)watergebruik en -verdeling. We stimuleren dat bewoners, boeren en natuurbeheerders tot in de haarvaten water vasthouden met inbreng van hun specifieke gebiedskennis. Onder slim sturen verstaan wij om, waar nodig, het natuurlijke systeem met bestaande en innovatieve technieken een handje te helpen voor het gewenste effect.

4. Het watersysteem verbindt landbouw, natuur en bebouwd gebied

Bewoners, bedrijven, boeren en natuurbeheerders maken samen gericht ruimte voor het vasthouden en infiltreren van water voor droge perioden en bergen van water in tijden van wateroverlast. Daarin staan zij niet tegenover elkaar, maar helpen ze elkaar om op gebiedsniveau elke druppel vast te houden, te benutten of te infiltreren. Wij faciliteren dat proces met kennis, advies, blauwe diensten en overige gebiedsgerichte prikkels.

De gebruiksfuncties stellen verschillende eisen aan gewenste waterbeheer. Natuurlijk moeten we daarbij soms lastige keuzes maken. Maar met respect en begrip voor elkaars belangen, vinden we oplossingen die bijdragen aan zowel een toekomstbestendig waterbeheer als een betere leefomgeving voor inwoners, bedrijven, agrariërs en flora en fauna.

We nemen geen verantwoordelijkheden over, maar pakken wel onze rol als waterbeheerder. We stellen onze kennis, advies en data beschikbaar. Daar waar partners ons vragen om hun opgaven mee te nemen in ons waterwerk, doen we dat als zij naast bestuurlijke verantwoordelijkheid en betrokkenheid ons ook de middelen

meegeven voor een duurzaam beheer. Daar waar gebruiksfuncties ons vragen om extra – bovennormatieve – inspanningen in het waterbeheer, maken we een integrale afweging (onder andere op doelmatigheid, rechtsgelijkheid en afwenteling) en brengen we de meerkosten in beeld.

- In bebouwd gebied: de verantwoordelijkheid voor een gezonde leefomgeving is een taak van gemeenten. We gaan de komende jaren gemeenten actief stimuleren tot het herstel van de sponswerking in het bebouwde gebied (o.a. door het afkoppelen van hemelwater) om zo het grondwater weer te voeden. We helpen met kennis en advies bij het plannen en realiseren van groenblauwe structuren in dorpen en steden voor buffering van te veel en te weinig water. Ook stimuleren we gemeenten voor een voortvarende aanpak tot vermindering van het aantal riooloverstorten en deze zo mogelijk geheel overbodig te maken. De verwevenheid van dorpen en steden met het buitengebied wordt steeds belangrijker. Door de samenhang te zien, ontstaan kansen voor duurzame oplossingen van wateropgaven. Zo kunnen stad, landbouw en natuur wat voor elkaar betekenen, niet alleen op het gebied van water, maar ook ten aanzien van gezondheid, voedsel, landschap en recreatie. Ook hebben we meer gericht contact met onze inwoners (van jong tot oud) en bedrijven. Hun invloed op zowel waterkwaliteit als -kwantiteit is groter dan zij vaak beseffen. We hebben hen nodig: om het afvalwater zo schoon mogelijk te houden en om regenwater vast te houden en te infiltreren op hun eigen terreinen. Daarnaast zijn zij onze grootste betalers, dus moeten we ook goed aansluiten bij hun wensen en behoeften. We zetten daarom meer in op bewustwording, educatie, beleving en zichtbaarheid van water.

- Voor de landbouw: het waterschap zoekt samen met de sector naar nieuwe en/of innovatieve oplossingen voor de wateropgaven die ook goed zijn voor de toekomst van de landbouw. We vinden elkaar in een gezonde bodem, die met meer organische stof water en voedingsstoffen vasthoudt. Samen gaan we in gebieden verder werken aan 'het juiste gebruik op de juiste plek'. De hoofdlijn is: "Peil volgt teelt waar het kan en functie volgt peil waar het moet.". Daarbij hebben we respect voor bestaand gebruik en werken we ecosysteemdiensten uit als toevoeging op het verdienmodel van de boer of zorgen voor goede compensatie. Een gezond en leefbaar buitengebied waar ook in de toekomst de kost verdiend kan worden is in ieders belang. Daarnaast blijven we samen met de sector werken aan projecten voor een goede landbouwpraktijk die een bijdrage leveren aan het waterbeheer. Een goede waterkwaliteit is in ieders belang.
- Voor natuur en biodiversiteit: in ons gebied zijn veel natuurgebieden die voor hun vitaal functioneren sterk afhankelijk zijn van water. Wij zorgen dat de hydrologische randvoorwaarden voor natuurontwikkeling worden gerealiseerd voor de Natura-2000-gebieden, natte natuurparels, beekdalen en natuurvriendelijke oevers. Daarnaast stimuleren we met blauwe ecosysteemdiensten dat de overgangen tussen landbouw, natuur en stedelijk gebied elkaar functioneel versterken, waardoor waterkwaliteit en biodiversiteit worden verbeterd.
- Voor landschap en beleving: Onze beken en de omgeving ervan zijn bij uitstek aantrekkelijk om er te recreëren. We behouden en versterken de cultuurhistorische en landschappelijke waarden als dragers van het watersysteem. Recreatie rondom water draagt ook bij aan waardering voor het water en vergroting van het waterbewustzijn. Er moeten ruime mogelijkheden blijven voor diverse vormen van recreatie, zoals wandelen (laarzenpaden), fietsen, mountainbiken, paardrijden, kanoën en sportvissen. In principe is recreatie overal mogelijk, mits in overeenstemming met het gebied (tenzij veiligheid en kwetsbare natuurwaarden in het geding zijn). We gaan er hierbij vanuit dat bij de planvorming met gemeenten, terreinbeheerders en particuliere grondeigenaren rekening wordt gehouden met recreatief medegebruik, waardoor er werk met werk gemaakt kan worden.

5. Schoon water voor iedereen

De KRW-ambities – hoogte van de doelen – staan niet ter discussie. We hebben verkenningen gestart om te bekijken of we ons uitvoeringstempo kunnen verhogen om toch zoveel mogelijk maatregelen in 2027 te hebben gerealiseerd. We zetten hier de komende jaren maximaal op in. Als het niet lukt om maatregelen te nemen voor 2027, dan stellen we niet de hoogte van de doelen bij, maar nemen we daar noodzakelijkerwijs extra tijd voor.

We staan aan de vooravond van een grote investeringsopgave in de waterketen. Daarbij werken we continu en innovatief aan verbetering van het resultaat, bijvoorbeeld in nieuwe allianties tussen bedrijven die zuiveringsprocessen

verbeteren. Onze ambitie is dat de afvalwaterketen in 2027 geen knelpunt vormt in het bereiken van de ecologische doelstellingen van het ontvangende oppervlaktewater. Door de samenwerking in de waterketen (doelmatig waterbeheer) werken we aan het verlagen van maatschappelijke kosten. Bij de aanpak van medicijnresten gaan we er vanuit dat naast bronaanpak ook 'end of pipe'-maatregelen op de zuiveringen nodig zullen zijn. We ontwikkelen een aanpak voor het terugdringen van medicijnresten, nieuwe opkomende stoffen, drugs en andere microverontreinigingen, door een nadere prioriteitstelling van zuiveringen op basis van ecologische waarden in het gebied en doelmatigheid. Een grote maatschappelijke uitdaging waar we voor staan.

Kostenbewust

We staan als Waterschap De Dommel voor haalbare en betaalbare tarieven voor slimme duurzame investeringen in het watersysteem en de waterketen. We investeren nu om hogere schades in de toekomst voor alle gebruikers te voorkomen. We zien het als onze plicht om kostenbewust te handelen bij de te maken keuzes op korte, middellange en lange termijn. We stimuleren dan ook synergievoordelen vanuit samenwerking, innovatie en duurzaam ontwikkelen en beheren onze projecten strak.

De stijging van de belastingopbrengsten valt binnen de kaders van de meerjarenbegroting 2019-2026 zoals door het algemeen bestuur in november 2018 is vastgesteld in de beleidsbegroting 2019 (inflatie plus 2%).

We zetten ons tevens in om naast het waterbewustzijn ook het kostenbewustzijn bij inwoners, bedrijven, landbouw en natuur te vergroten door het effect van hun handelen op de kosten van het waterschap inzichtelijk te maken.

Duurzaam handelen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen doen wij samen met de omgeving, in lijn met de koers zoals die in 2017 door het algemeen bestuur is ingezet. We zetten ons in om onze bijdrage te leveren aan het realiseren van de ambities die voortkomend uit de klimaatafspraken uit Parijs, zijn neergelegd in het Regeerakkoord 'Vertrouwen

in de toekomst' en in de investeringsagenda 'Naar een duurzaam Nederland' van VNG, IPO en de UvW. Conform deze afspraken hebben wij hier bijzondere aandacht voor:

- Klimaatmitigatie: energieneutraal en reductie op broeikasgassen (CO₂, methaan, lachgas, ...);
- Klimaatadaptatie: aanpassen aan de (versnelde) klimaatverandering zoals voorzien in ons Actieplan Leven-de-Dommel;
- Circulaire economie: ontwikkelingen als de grondstoffenfabriek en de kleine kringloop voor maaisel.

Bij de voorbereiding en uitvoering nemen we deze opgaven mee. We staan open voor lokale en regionale samenwerkingsverbanden met gemeenten, inwoners en bedrijven voor het benutten van energie uit afvalwater, rioolwater en oppervlaktewater als dat bijdraagt aan onze doelen of die van onze maatschappelijke partners.

Bestuurlijke vernieuwing

In de vorige bestuursperiode zijn mooie stappen gezet in het vergroten van de zichtbaarheid van de waterschapsbestuurder door invulling te geven aan de ambassadeursrol. Om invulling te kunnen geven aan de vijf thema's van dit bestuursprogramma zullen we de ambassadeursrol doorontwikkelen. We organiseren themabijeenkomsten over voor het waterbeheer relevante vraagstukken waarbij we externen en partners uitnodigen. Om vanuit verschillende invalshoeken een brede beeldvorming te krijgen.

We verkennen of de huidige commissie-indeling en verdeling van bevoegdheden tussen algemeen bestuur en dagelijks bestuur nog passen bij de rol die het algemeen bestuur de komende bestuursperiode wil vervullen. Een AB-werkgroep 'bestuurlijke vernieuwing' zal uitwerken hoe de kaderstellende en controlerende rol van het AB beter tot zijn recht komt met in achtneming de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie. Aan deze werkgroep worden drie vragen voorgelegd:

1. Wat is de beste inrichting van de vaste commissies?
2. Wat zijn de mogelijkheden voor deelname van potentiële (nieuwe) bestuursleden en (externe) leden aan commissievergaderingen?
3. Is de huidige verdeling van de bevoegdheden tussen algemeen en dagelijks bestuur optimaal kijkende naar de kaderstellende en controlerende rol van het algemeen bestuur in deze bestuursperiode?